

235 205235
Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al 18-lea.

Nr. 156.

1928 (4).

I.

RASBOIUL ROMÂNŌ-RUSO-TURC DIN 1877—1878.

II.

Andrieu Florea Curcanul

sau

Cum e Românul la răsboiu.

Povestire din 1877—1878 de Nicolae Găne.

III.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Câteva poezii despre răsboiul din 1877—1878.

Prețul

4 lei.

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de Arte Grafice „Dacia Traiană“ s. a., Sibiu.

Catehismul bunului Român.

I. Ce este Asociațiunea „Astra“ ?

È cea mai mare și cea mai veche societate românească din Ardeal pentru răspândirea culturii în sânul poporului român.

II. Ce a făcut și va face Asociațiunea ?

1. A ajutat în timpuri grele, cu *burse*, tinerii români la învățătură de carte și de meserii. — 2. A înființat o *bibliotecă centrală* în Sibiu. — 3. A înființat un *Muzeu* minunat, cuprinzând mai ales lucruri făcute de harnicele țărânce române, dar și alte celea. — 4. A ținut zeci de mii de *conferențe* populare la sate și la orașe. — 5. È înființat *cursuri pentru analfabeți* (neștiutori de carte). — 6. È înființat *bănci populare și cooperative*. — 7. A tipărit, în zeci și zeci de mii de exemplare, *cărți de învățătură și petrecere pentru popor*. — 8. A tipărit revista „*Transilvania*“. — 9. A înființat *despărțăminte, cercuri culturale, biblioteci populare la sate*. — 10. A ajutat construirea de *Case naționale*. — 11. Ajută tipărirea unei biblioteci pentru cărturarii cu școală mai mare (de către Secțiile „*Astrei*“ din Cluj).

III. Ce trebuie să facă orice Român bun ?

1. Să se *înscrisie membru* la Asociațiune (membru fondator 1000 Lei, membru pe viață 500 Lei, membri activi 50 Lei). — 2. Cărturarii cu știință de carte mai multă să aboneze revista „*Transilvania*“ și să cumpere cărțile tipărite de Secțiile „*Astrei*“. Aceștia, și apoi lumea dela sate să cumpere broșurile din Biblioteca populară a „*Asociațiunii*“ (fiecare coală de tipar de 16 pag. 1 Leu, 50 coale cu 800 pag. 50 Lei).

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al 18-lea.

Nr. 156.

1928 (4).

I.

RĂȘBOIUL ROMÂNŌ-RUSO-TURC DIN 1877—1878.

II.

Andrieu Florea Curcanul

sau

Cum e Românul la răsboiu.

Povestire din 1877—1878 de Nicolae Gane.

III.

Câteva poezii despre răsboiul din 1877—1878.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Biblioteca Universității Regale Ferdinand
din CLUJ.
Nr. 1670 1928
EXEMPLAR LEGAL.

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de Arte Grafice „Daeta Traiană“ s. a., Sibiu.

I.

Războiul româno-ruso-turc din 1877—1878.

Anul acesta se împlinesc *cincizeci de ani*, decând reprezentanții statelor celor mari din Europa, adunați în congres la Berlin, au recunoscut deplina *independență* (neatârnare) a României vechi și totodată au recunoscut vechiul drept al nostru asupra *Dobrogei*, teritoriul dela Marea Neagră, rupt din pământul românesc de către Turci încă din veacul al 15-lea.

Această recunoaștere s'a făcut însă numai după ce România și-a câștigat dreptul la neatârnare cu arma în mână în războiul dela 1877—1878.

Războiul acesta, apoi hotărârea congresului dela Berlin au fost un pas înainte pentru Unirea națională a tuturor Românilor din Dacia lui Traian, România noastră de astăzi.

Întâiul pas a fost Unirea Principatelor Române, a Moldovei cu Muntenia, dela 24 Ianuarie 1859. În anul acesta s'a înființat deci România, pe care am cunoscut-o până în 1918. România dela 1859 nu se putea încă

gândi cu tot dinadinsul la datoria ei cea mare, la Unitatea națională a tuturor Românilor. Dremurile de restriște, de cari mereu a avut parte, lăcomia Rusiei și a Austro-Ungariei de-a o înghiți, apoi starea de vazalitate față de Turcia, căreia trebuia să-i plătească tribut, — toate acestea siltau pe marii ei bărbați conducători, în fruntea cărora erau Principele (apoi Regele) *Carol*, Ion Brătianu (tatăl lui Ion I. C. Brătianu) și M. Hogălniceanu, să fie cu multă grijă, ca să poată ajunge mai întâiu la o deplină independență atât față de Turcia, cât și față de Rusia și Austro-Ungaria. Pentru aceste trei state orice întărire politică, economică și culturală a României vechi însemnă îndepărtarea puținței de-a stăpâni aceasia țară și creșterea primejdiei, că ea se va gândi tot mai mult și la liberarea Românilor de sub jug străin.

Dar nici în timpul de după 1859, ceice erau în fruntea României nu și-au uitat de datoria Uniții naționale întregi crescând toate generațiile de-atunci încoace pentru înfăptuirea ei. Dar întâiu trebuia făcut pasul al doilea: câștigarea independenței depline.

*

Turburările începute din 1875 în Peninsula Balcanică stăpânită de Turcia apropiau ziua, când trebuia să se hotărască și soarta României.

În ținuturile stăpânite de Turcia, dar locuite în majoritate de Sârbi și de Bulgari, în număr mai mic și de Români de dincolo de Dunăre, creștinii se răsculară contra Turcilor. Sârbi, cari plăteau și ei tribut Turcilor, apoi Bulgarii, cari nici nu-și aveau țară proprie, voiau să formeze state independente. Rusia îi ajută cu bani îndemnându-i la luptă tot mai dârză și promițându-le chiar și ajutor armat. Le spuneă, că vrea să-i scape de jug fiindcă sunt Slavi, ca și Rușii, și de religie ortodoxă, ca și Rușii. Ortodoxismul și slavismul acesta muscăleșe eră însă numai masca, în dosul căreia Rușii își ascundeau dorința de-a cuceri Peninsula Balcanică cu Constantinopolul pentru a răzbate la Marea Mediterană. Cea mai grea situație o avea însă România, încunjurată de trei părți de Slavi, iar spre Apus de Ungurii cari se temeau mai tare că Românii din Ardeal vor scăpa de jugul unguresc. Cei din fruntea României mai știau, că drumul pe uscat al Rușilor plecași spre Constantinopol duce prin România.

Trebuia deci chibzueală mare, ca să nu se facă un pas, care să zădărnicească împlinirea voinței de independență. Lucrul eră cu atât mai greu, cu cât unele din statele mari europene, îndeosebi Anglia, Austro-Ungaria și Franța țineau cu Turcia contra Rusiei voind s'o oprească de-a-și face va-

sali din Slavi de peste Dunăre și de-a răsbate la Marea Mediterană.

Principele, apoi Regele Carol în anul 1877.

Cea din urmă încercare pentru a împiedecă un rășboiu între Rusia și Turcia s'a făcut într'o conferență ținută de diplomații statelor mari europene*) în Constantinopol. Acolo fu trimis și Dumitru Brătianu, fratele lui I. Brătianu, ca să ceară dela guvernul

*) Între statele mari europene se socotiau atunci Rusia, Anglia, Germania, Franța și Italia.

turcesc recunoașterea României ca stat neutral, în care nimeni să nu aibă dreptul a se amesteca, nici Turcia. Guvernul turcesc nu voia să primească propunerea română, dar nici reprezentanții statelor mari europene. Aceștia propuseră Turciei să ușureze starea popoarelor creștine de sub stăpânirea ei făcând legi, cari să le recunoască drepturi egale cu ale Turcilor. Au mai cerut, ca Turcia să-și demobilizeze armata, ceea ce să facă și Rusia. Guvernul turcesc nu primi propunerile acestea. Atât a așteptat Rusia. La 12/24 Aprile 1877, Țarul Alexandru al II-lea al Rusiei declară războiu Turciei, iar trupele rusești începuseră încă din ajun să treacă în România mergând spre Dunăre.

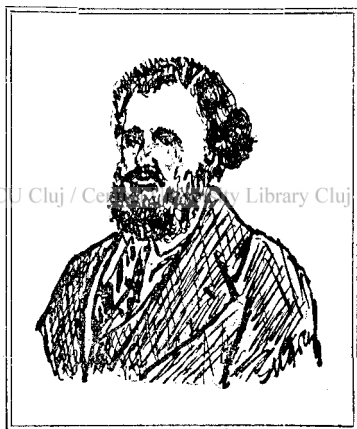
Văzând guvernul român, că Turcia nu înțelege folosul, ce l-ar putea avea dela o Românie neutrală și chiar independentă, încheiase încă dela 4/16 Aprilie o convenție cu Rusia. În aceasta convenție se spunea la punctul întâiu, că guvernul Principelui (apoi Regelui) Carol se învoește ca armatele rusești să treacă prin România și că ele vor fi socotite ca prietene. Iar în punctul al doilea, guvernul Țarului se obligă a respecta drepturile Statului român și legile românești. Totodată se obligă a respecta *integritatea* de atunci a României și a o apăra. Îndatorirea aceasta a călcat-o Rusia în 1878, când ne-a răpit a două oră Basarabia.*)

*) Întâia oră în 1812.

Fiindcă trupe turcești au început să năvălească peste Dunăre în România, s'a mobilizat și armata română pentru apărare.

România intră în războiu.

La început Rușii se uitau cu dispreț la armata română și spuneau cu mândrie, că nu au nevoie de ajutorul ei. Dar abia tre-

Ioan C. Brătianu, prim-ministrul României
în 1877—1878.

cură Rușii peste Dunăre, și Turcii îi bătură rău în jurul Plevnei. Aici se retrăsese viteazul general turc Osman Pașa cu ostrea lui. În jurul *Plevnei* a construit, pe dealuri

și prin văi, multe întărituri numite redute în care așează tunuri și trupe. Ajungând armata rusească în fața Plevnei, ea începuse să dea asalturi fără nici o pregătire, așa că se prăpădise zeci și zeci de mii de soldați ruși. Ba nu trecu mult, și Turcii îi bătură rău pe Ruși, cari erau amenințați să fie alungați până la Dunăre și inecați în acest fluviu.

Acum își aduse aminte Țarul Rusiei de Românii disprețuiți și rugă pe Domnitorul Carol să-i vină în ajutor cu armata română. Carol nu s'a grăbit să vie dela întâia rugare a Rușilor, cu toate că știa, că fiind Ruși bătuiți și luându-se Turcii după ei, vor ajunge și aceștia pe pământul României, iar războiul sângeros se va desfășura la noi. Nu se grăbiă însă, pentrucă Rușii voiau să facă din armata noastră o unealtă, pe care să o arunce cum vreau ei în gurile tunurilor turcești. Carol trecu cu armata Dunărea numai după ce Marele Duce Nicolae (fratele Țarului Alexandru) îi trimisese și telegrama următoare :

„Alteței Sale, Principele Carol în Poiana.

„Vină-ne în ajutor. Treci Dunărea pe unde vrei, cum vrei, în ce condițiuni vrei, dar vină repede în ajutorul nostru. Turcii ne prăpădesc. Cauza creștină e perdită“.

Carol și ministrul său Ioan Brătianu au împlinit atunci rugarea Rușilor și au trecut cu armata română Dunărea, dar numai după ce s'a învoit țarul (împăratul), că Domnitorul nostru să fie comandantul cel mai mare și peste armata rusească, adecă peste toate trupele din jurul Plevnei. Căci, zicea Carol, România s'a declarat independentă și el nu putea suferi ca armata română să fie sub comanda străină a Marelui Duce Nicolae, care nu e domnitor.

*

La început s'a învoit și Domnitorul nostru ca să se înceapă de nou luptele pentru cucerirea pe rând a redutelor și a celorlalte întărituri. Luptele acestea, îndreptate mai ales contra redutelor delângă satul Grivița, au început în 25 August seara. Rușii au vrut să-și arete ei mai întâiu vitejia, de aceea Românii nu au luat la început parte așa de mare. Ei se așezaseră cu tunurile lor în locuri neacoperite bine față de gloanțele, cari veniau dela Turci, dar nu le pășă. Atașafi militari străini veniau să-i vadă și-i lăudau pentru liniștea, cu care își făceau datoria. Se mirau mult, când vedeau că la Români ofițeri foarte tineri comandau bateriile. Până în seara lui 29 August au ținut aceste lupte, în cari Rușii au fost bătuti. Acum se hotărî, ca în ziua de 30 August să atace Românii *reduta Griviței*.

În ziua de 30 August cerul eră acoperit de o ceață groasă, de nu puteai vedea nici la o sută de pași. De dimineața până la unu după amiazi, tunurile românești și ru-sești își vărsară focul asupra Turcilor. Dela 1—2 $\frac{1}{2}$ a urmat o pauză, apoi începù de nou bubuitul tunurilor. Acum plecară și batalioanele de infanterie contra Griviței.

Turcii simțiseră apropierea dușmanului, dar nu trăgeau din tunuri. Voiau să lase pe Români să se apropie cât mai tare, ca cu atât mai bine să-i prăpădească. Apropiindu-se Români și urcând o coastă de deal, crezură că vor fi numai decât lângă redută. Dar până la ea mai avuseră să treacă o vale. Nu se speriară și în ploaia de gloanțe revărsată din tunuri și puști turcești alergară pe cealaltă coastă și prin vale spre întăriturile redutei. Mulți Români periră în valea aceasta numită „Valea plângerii“. Ajun-gând pe coasta redutei, aici abia puteau urcă, căci eră lunecoasă din cauza ploilor. Înbărbătați și de ofițerii lor, dintre cari maiorul Șonțu căzù mort când strigă cu putere: Înainte copii! soldații noștri golesc tranșeia de Turci și așază scări pe ridicăturile redutei urcând pe ele în fața gurilor de pușcă și a batonetelor turcești. Se încinge o luptă piept la piept, în care Români fac minuni de vitejie. „După mine, fiiori!“ strigă căpitanul Mărăcineanu, dar cade stră-

puns de gloanțe în șanț. Alte batalioane vin și încearcă să urce, dar înzadar. Compăni întregi nu mai aveau ofițeri, căci toți căzuseră. Și din alte părți încearcă Românii asaltul Griviței tot cu perderi uriașe. Se retrag. Turcii năvălesc din reductă, omoară răniții, batjocoresc morții... Trupurile moarte ale lui Șonțu și Mărăcineanu le traseră în șapă.

Românii repetă asalturile și al patrulea reușește. Dar cu ce jertfe! Mii de Români zăceau pe coastă și în vale, uni dormind somnul de veci, alții răniți. Dar Grivița era luată de *Români!* Don Carlos, un prinț spaniol, care era și el de față, zise cătră contele francez Monserat. „E ceva strălucit! Românii aceștia merg în foc cu aceeaș mândrie ca și Spaniolii mei. Ei sunt cu adevărat frați de un sânge cu noi!”

Dăzând Domnitorul Carol, că în luptele cu asalturi se prăpădesc prea mulți oameni, a hotărît să încunjoare Plevna cu tranșee, cu ajutorul tranșeeelor săpate să se apropie tot mai mult de ea și să o strângă ca într'un cerc de foc, ca să nu mai poată intra la Turci nici munițiuni, nici merinde (alimente).

Timp de aproape trei luni se ținură Turcii în Plevna, rezistând cu bărbăție la toate atacurile armatei româno-ruse. În timpul acesta Românii cuceriseră și orașul întărit *Rahova* lângă Dunăre (9/21 Novembre).

căci acolo era multă oștire turcească amenințând pe cel din jurul Plevnei dela spate.

În 25, 26 și 27 Novembre (stil vechiu), Osman-Pașa împărți partea cea mai mare a munițiilor și a alimentelor la soldații turci, căci se hotărîse a face o încercare de-a-și sparge drum printre trupele românești și rusești spre Sofia, unde să se întărească de nou și să țină plept dușmanulul.

Dimineata, după ce abia se făcuse ziuă, trupele turcești porniră pline de curaj, căci aveau în fruntea lor pe viteazul Osman-Pașa, care nu se sfiă să călărească în fața ploii de gloanțe și granate revărsate de trupele rusești, cari erau de partea aceea. Turcii se aruncară ca un vijor asupra Rușilor și nu trecu nici o oră, de Rușii trebuiră să părăsească redutele și tranșeele, în care se aflau. Turcii ajunseră și la a doua linie de apărare a Rușilor; și aceasta fu cucerită și se părea, că Osman își va îndeplini planul.

Românii nostri îi stricară însă tot rostul. Osman-Pașa lăsase 20 mii de soldați în urma lui cu porunca de-a veni după două ore. Aceștia erau rezerva, iar biruința deplină depindea acum de care rezervă va sosi mai curând, cea turcească sau cea care avea să vină în ajutorul Rușilor deja bătuiți. Trupele române cuceriseră toate întăriturile din partea de Miazănoapte a Plevnei, un batalion intrase chiar în Plevna chemat de locuitorii

creștini, cari nu se mai puteau apăra de jafurile și omorurile unor bande de tâlhari formate după plecarea lui Osman din Plevna. Românii se îndreptară apoi spre *Opanez* și aici luptară cu rezerva lui Osman. După lupte crâncene, peste opt mii de Turci erau prizonieri, alte mii acoperiau pământul cu trupurile lor rănite sau moarte.

Aflând Osman de aceasta nenorocire, hotărî să se retragă iarăși spre Plevna. Dar acum se apropiaseră și Rușii, iar tunurile românești trăgeau dinspre *Opanez* secerând fără milă. Calul lui Osman fu omorît de o schije de granată, însuși Osman fu rănit de un glonț, care îi străbătù piciorul stâng. Când au văzut Turcii pe comandantul lor căzând, crezură că e mort. Acum perdură orice speranță, atât de mare e puterea de credință într'un comandant bun. Soldații turci nu se mai retrăgeau acum în ordine, ei fugiau îngroziți și mereu dijmuiți de gloanțele tunurilor românești și rusești.

Osman-Pașa se adăposti într'o colibă pe câmp, unde dete peste el colonelul român *Cerchez*, apoi un general rus. Viteazul comandant turec trebui să se predea împreună cu armata lui.

Domnitorul nostru *Carol*, care privise de pe un deal la vitejeștile lupte ale Românilor la *Opanez*, porunci să defileze pe dinaintea lui cei opt mii de soldați turci făcuți

prisonieri și plecă apoi să-l vadă pe Osman-Pașa. Îl întâlni venind într'o trăsură încunjurată de călărași români și ulani ruși. Carol îi dete mâna și-l felicită pentru eroismul dovedit la apărarea Plevnei.

La 28 Novembre (stil vechiu), Plevna căzuse în mâna Românilor și a Rușilor.

Românii se îndreptară acum contra Vidinului și după ce cuceriră puternicile întărituri dela *Smârdan* siliră și armata turcească din Vidin să se predea (la 14/26 Febr. 1878).

Armatele rusești plecaseră spre Miazăzi, contra Constantinopolului. Turcia nu mai avea armată organizată, de aceea fu silită să încheie pacea dela *San-Stefano* (3 Martie nou) unde primi toate condițiile puse de Ruși. Aceștia însă își arătară și de data aceasta răutatea față de Români, căci nu au chemat și reprezentanți de-ai României, cu toată că armata României îi scăpase de peire la Plevna. Puterile mari europene nu recunoscă însă aceasta pace, ci cerură să se adune reprezentanții lor într'un *congres la Berlin* (Iuliu 1878). Rusia trebui să se sune. În congresul acesta adevărat, că s'a recunoscut independența României, dar ca să mulțumească pe Rușii supărați, ni s'au răpit a doua oră Basarabia lăsându-se Rușiei, iar României i-s'a lăsat *Dobrogea*, care

fusese și mai demult pământ românesc, dar ajunsese sub stăpânire turcească.

Vestea faptelor vitejești ale soldaților români răsbătù în curând și la noi în Ardeal și ceștia, cari suntem acum ajunși la etatea de 80 ani, ne aducem amintē cu duiosie, dar și cu multă plăcere, cum în satele noastre, dela munte ca și din văi, copiii și bătrâni, bărbați și femei așteptam cu neastâmpăr știrile de pe câmpul de rășboiu, — cum cântam poeziile cele nouă, cari preamăriau vitejia românească și cum făceam scame pentru răniții români. Au fost chiar unii Români ardeleni, cari s'au strecurat pe furiș peste munți, ca să lupte și ei pentru independența României, țara-mamă a noastră, care avea să libereze mai târziu Ardealul, Bucovina și Basarabia.*)

Victor Lasăr,

*) Despre acest rășboiu a scris *Gheorghe Coșbuc* două cărți mai mari, una numită *Povestea unei coroane de oțel*, cealaltă *Rășboiul nostru pentru neptârnare*.

II.

Andrieu Florea Cureanul.

Povestire din războiul pentru Independență (1877—1878)

de

Nicolae Gane.

I.

Sunt Vasluian de loc din satul Florești. Eram abia de douăzecișunu de ani, când îmi veni rândul să trag la sorți. Îmi aduc aminte cu ce sfială vârâi mâna într'un vraf de hârtiuțe răsucite și scosei nrul 13. „Bun!” strigară cei dimprejurul meu. „Ești băiat cu noroc”. Apoi doftorul mă desbracă până la piele, mă căută în gât, mă ciocăni în piept și 'n spate, iar comandantul mă măsură cu o curelușe, să vadă dacă sunt destul de înalt, mă întrebă de tată, mamă, frați, surori, par'că ar fi voit să-mi afle spița neamului, și după ce îmi trecu numele într'o condică îmi zise:

— Măi băete, n'avem ce-ți face, ai scos număr mic, ești sănătos și bine făcut, n'ai

Țorobanțul român. Așa era uniforma infanteriei române în 1877. La căciulă aveau o penă de curean, de aceea le ziceau infanteriștilor de-atunci, în glumă: *Curecani*.

nici un drept de scutire; trebuie să rămâi în oaste. Și nouă ne trebuie voinici ca tine.

Nu bine sfârși comandantul de vorbit, că un gulerat ce ședeà lângă mine strigă cât îi luă gura: „la tuns!”

Îndată doi dorobanți mă împinseră într'o odaie de alături și mă așezară pe un scaun, foarfecile începură să sune prin pletele mele întocmai ca secerea în grâu și cât ai bate din palme mă trezii gol la cap ca un harbuz (pepene verde).

Nu vreau ca să zic așa, nici vesel, nici supărat, căci tocmăi bine nu puteam să-mi dau seamă de ce se petrecea cu mine în ziua aceea. — Numai când văzui pe tata răzămat de usciorul odăiei, mâhnit de par'c'ar fi rămas singur pe lume, simții atunci că mă tae la inimă. Inșă m'am stăpânit și mi-am înghițit lacrimile, cari cereau să-mi năvălească în ochi, căci îmi erà frică să nu rătăcesc de mine. Avui noroc, că tata erà om cuprins, cu păpușoiu în coșare și cu viișoară împrejurul casei, încât el se prinse să-mi facă uniforma cu cheltueala lui numai să nu mă piarză de lângă el, și astfel rămăsei soldat la regimentul de dorobanți nr. 13.

Fără să mă laud, pot zice că nu-mi ședeà tocmăi rău în uniforma mea de dorobanț cu opincile șfăruite la picioare, cu mantaua cea lungă încinsă la mijloc cu curea, și mai ales cu căciula cea îndoită pe

ureche și împodobită cu pene de curcan. Când mă roteam așa prin sat pe dinaintea fetelor, cari nu se prea fereau din calea mea, îmi venia în adevăr, vorba ceea, să mă umflu în pene ca un curcan.

— Măi, că fioros mai ești!... îmi zicea Caterina chicotând la spatele mele; ai să tai mămăliga în două.

— la vezi-l, par' că-i un țap logodit, zicea Mărioara, trăgându-mă de măneca mantalei. Iar eu le fugăream, le pișeam și când îmi cădea vr'una la îndemână, îi astupam gura c'un sărutat.

Slujba mea nu era tocmai grea, căci ședeam zece zile la cazarmă și douăzeci acasă. Ce mă încurcat mai mult, a fost reglementul pe care a trebuit să-l învăț pe de rost ca Tatăl nostru. Noroc că știam câteva buchi dela dascălul Chiriac din sat. Iar celelalte datorii ale slujbei: „La stânga, la dreapta, pușca la umăr, la picior!“... le-am deprins ca apa, pentrucă nu eram stângaciu din fire și mâna mi-eră dată pe pușcă de când vânam vulpile și căprioarele prin codrii Racovei. Când mă aflam în front mergând cu pași măsurăți: „una, două, trei“, sau când dinaintea comandantilor cu mâna la cocardă strigam: „Ascult, domnule căpitan!... Să trăiți, domnule maior!...“ ar fi zis cineva că-s croit pe soldăște. Numai de scos oamenii la munca câmpului nu eram bun, căci

aveam fața blajină și nu erau deprinși să se teamă de mine. Chiar Catrina îmi zicea, că nu mă prinde când mă slujesc.

Astfel o dusei doi ani și mai bine, în care timp mama muri, iar tata din ce în ce se gârbovîa. Într'una din zile mă chemă la o parte și-mi zise :

— Măi băete, eu ca mâne o să mă duc pe urmele maică-ta și tu încă nu ești pus la cale. N'ar strică să avem în casă o gospodină care să caute de tinerețele tale și de bătrânețele mele. Eu gândesc că fata Catrina, cu toatecă nu-i bogată, dar e cuminte și harnică, va ține la cinstea casei noastre. Dar tu cum socotești ?

Aceste vorbe ește din gura bătrânului tată mă pătrunseră la inimă. Eu nu mă gândisem la Catrina și nici pot zice, că-mi era dragă, precum nu-mi era dragă nici o fată din sat, însă cuvintele lui erau pentru mine o tainică poruncă, ce părea că vine de sus. M'am dus drept la Catrina și i-am spus voia tatei, care acum era și a mea; iar ea nu-mi răspunse nimic, ci se roși ca focul și plecă ochii în jos. Aș fi voit să o sărut ca altădată, pecând mă hârjoniam cu dânsa la serânciob, dar acum nu mai îndrăznii; decând gândul însuratului mă urmăria, mă făcusem rușinos ca o fată mare, și vorbele nu-mi ieșiau slobode din gură. Apoi dela Catrina făcui stînga 'mprejur și mă dusei drept la căpitanul pentru

a-i eere voie să mă 'nsor, însă căpitanul îmi răspunse:

— Andrei, nu-i vreme acum de însurat; în curând avem să plecăm în jos spre Dunăre cu tot batalionul din Vaslui și dacă a vrea Dumnezeu să ne întoarcem sănătoși, îți voi fi eu nun; până atunci trebuie să mai îngădui, fătul meu.

— Să trăiți, domnule căpitan! zisei eu, întorcându-mă pe călcâie ca un șurub, și fără mai multă vorbă plecai spre casă. Tot drumul nu putui să deschid gura pentru a zice bună dimineața trecătorilor, cu cari mă întâlneam. Eram mâhnit cum nu fusesem niciodată... și de ce, nu știu... că doară nici tata nu eră pe pragul morții, nici Catrina nu aveà să se mărite cu un altul și nici Dunărea nu mă speria până pe-acolo, căci mai fusesem eu în jos toamna cu oștirile și mulțumită Domnului, m'am întors bine acasă.

Ajuns în sat, auzii felurite sgomote, cari posomorau fețele: ba că Rușii trec Prutul, ba că Turcii năvălesc în țară, ba că Românii intră 'n bătăie cu Turcii, ori cu Rușii, nimic lămurit, tot vorbe fără șir — însă eră ceva; vâzduhul părea a furtună!

Peste câteva zile un vătășel mă cheamă la Primărie, unde găsi adunați toți flăcăii din sat, cari erau soldați în batalionul meu. Căpitanul ședeà în capul mesei cu o hârtie în mână.

- Andrei Florea! strigă el.
- Față!... răspunsel eu.
- Neculai Drugă!
- Față!
- Petre Doncilă!
- Față!
- Vasile Grăunte!
- Față!

Și tot așa mai departe ne cheamă pe toți deărândul după izvodul ce ținea în mână.

— Copii!... ne zise el... avem poruncă să mergem în lagăr la Dunăre; grijiți-vă bine armele, luați-vă schimburi îndeajuns și de astăzi în patru zile să vă aflați la lași, de unde vom pleca împreună cu armata de acolo. Căutați ca nimeni din voi să nu lipsească.

— Ascultăm!... răspunserăm cu toții punând mâna la cocardă.

Apoi eșirăm din Primărie spre a ne duce fiecare la casele noastre. Neculai Drugă se apropiè de mine și-mi zise:

— Ai auzit Andrei? Trebile se 'ncurcă. Nu-i a bine.

— Bine, rău, n'ai ce-i face, răspunse Vasile Grăunte; dacă-i poruncă, s'a mântuit. Zi că nu ți-e tată, vorba ceea.

— Și-apoi ce mai la deal la vale, adause Petrea Doncilă; putem oare să ne ferim

de ceeace-i scris să fie?... Câți se întorc sănătoși din bătălie și câți mor acasă pe cuptor? Asta nu-i voia omului, ci a Dumnezeuului.

— Bine vorbești Petre, zise moș Toader al Paraschivei, un bătrân, care fusese treizeci de ani pușcaș la curtea boerească. De când aud, că o să fie bueluc în jos, par'că mă umflă în coș să merg și eu. Păcat, că picioarele și mâinile nu-mi sunt după inimă, căci acum ar fi vremea să văd, dacă durdulița cu care m'am hrănit treizeci de ani mai știe să facă treabă. — Ei băeți!.. omului nu-i dat numai să se întindă la soare: în viață este și voie și nevoie, și dacă nu vom fi harnici să fim piept la nevoie, apoi mai bine să lăsăm babele să ne apere casele, iar noi să toarcem în furcă.

Grăind astfel, ochii lui moș Toader al Paraschivei străluciau și trupul lui răzemat în cârje se îndreptă ca lumânarea. Ai fi zis, că întinerește pentru a doua oară.

— Haideți băeți cu mine, adause el, să cinstim un pahar de vin. Când vremile se înăspresc, nu-i bine să ne despărțim fără să ne urăm unul altuia noroc bun.

Cu toții meraserăm la crâșma din sat și ciocnirăm câte un pahar, însă mie unuia drept să spun, nu-mi lunecă vinul pe gât, căci voia bună îmi eră, ca și spuma vinului

numai în față, iar în inimă drojdiile grijii. Mă gândiam la tata, la Catrina, la casă, la vitele noastre, apoi la Turci, la Ruși, la ghiulele și, luat înainte de vârtejul gândurilor, ședeam tăcut pe o laviță fără să bag de seamă, că rămăsesem în erâjmă numai cu moș Toader al Paraschivei, care se uită cu milă la mine.

— Nu-ți mai face inima rea, copile, îmi zise el punându-mi mâna pe umăr. Du-te acasă și te pregătește de drum, căci la slujbă ciasurile sunt numărate.

Trei zile după aceea eram îmbrăcat soldățește și gata de plecare. Opincile îmi erau nouă nouțe, mantaua curată, încât bumbii pe dânsa străluciau ca aurul; în spate aveam ranița cu schimburile și pe umăr pușca. Când mă dusei la tata să-mi iau ziua bună, mi se umeziră ochii, iar el, după ce mă sărută pe frunte, îmi zise cu glas înduioșat :

— Mergi cu bine, Andrei!... Dumnezeu să te apere de primejdii și să te întoarcă sănătos acasă.

Îmi luai asemenea ziua bună dela vecini, însă pe Catrina n'o găsi nicăirea. Pela prânz eram în crucile satului împreună cu toți flăcăii din batalionul meu.

Bătrâni și copii, babe și fete, toți afară de Catrina, erau adunați împrejurul nostru,

ca să ne vadă înșirați doi câte doi cu caporalul în frunte.

— Pușca la umăr l... Marș l...

Atunci, cu piciorul stâng înainte, plecarăm. O sută de căciuli și de pălării, o sută de năframe se ridicară deodată în aier pentru a ne ură drum bun. Tot satul ne petrecu până la poarta țarinei; moș Toader al Paraschivei cu vorbe de înbărbătare în gură veni și el în cârja lui dimpreună cu mulțimea, iar Anton Aghiută, un pitic ghebos, care eră caraghiosul (paița) satului se agăță deasupra porții strigându-ne în gura mare;

— Mergeți sănătoși copii! Să-mi aduceți fiecare câte un pistol, ca să aflu cum e Turcul, că știți, cum e Turcul și pistolul. — Tot satul porni într'un hohot de râs, iar noi le mulțumirăm militărește cu mâna la cocardă.

II.

Greu e omului până a nu intra în în nevoie, dar odată intrat, apoi vorba ceea, își pune capul între umere și merge orb înainte. Așa se întâmplă și cu mine. După ce am plecat de acasă intrând în viața de oștean, începui să-mi las grijile îndărăt și, puțin câte puțin, venii la cheful meu obișnuit. Un singur lucru mă mai supăra. Imi păreă rău că n'am găsit pe Catrina să-i zic rămas

bun, căci, cine știe? — se putea să n'o mai vad. Cu acest ghimpe în inima mea mersei până în seară.

Erà pela începutul lui Aprilie, pe când ciocârlile se învață a cânta și codrul prinde muguri. O lună plină și frumoasă îmi lumină calea, când iată că la câțiva pași de mine zării o umbră de femeie ascunsă în dosul unui frunzar. Numai o săritură făcui până la dânsa și o apucaii de mână. Erà Catrina, însă așa de slabă, încât mi se părù, că ochii i-se mâriseră în cap.

— Bine, că te văzui Catrino, înainte de-a mă duce la bătălie, îi zisei uitându-mă cu jale la dânsa: dar ce-ți sunt mânila așa de răci? BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Mi-e frică, să nu mă uiți, răspunse ea cu glas înecat în lacrimi.

— Eu să te uit!... Doar nu mă duc la joe de șezătoare acolo. Roagă-te mai bine la Dumnezeu să nu mor, Catrino. Apoi înbărbătându-mi inima o cuprinsei în brațe și o sărutai pe frunte, iar ea suspină din greu și-mi zise:

— Andrei, jură-mi că-ți vei țineà cuvântul ce mi-ai dat!

— Jur!

— Să știi bine, Andrei, că ciasul în care-ți vei călca acest jurământ va fi ciasul morții mele. Așa simt eu că-mi este scris.

— Atunci vei trăi mult, Catrino, afară numai dacă vr'un glonte îmi va curmă zilele.

— Tu nu vei muri în război, adause ea cu un glas care semănă a prorocire.

Voi să o sărut încă odată, pentru cea din urmă oră înainte de-a-o părăsi, însă ea se depărtă din brațele mele și se făcù nevăzută prin umbrele copacilor. Auzii numai departe un glas, care și acuma par' că-mi răsună din inimă:

— Mergi sănătos, Andrei, și nu mă uită!

Acum pot să zic, că-mi venise cheful la loc. Nu știu pentrue, dar mă simțiam mult mai îmbărbătat de când auzisem din gura Catrinei, că n'am să mor în războiu. Imi închipuiam, că femeile au câte-odată prevestiri tainice asupra viitorului; iar grija ei, să nu o uit, îmi părea prea copilărească, ca să mă mai supere cât de puțin.

Trecuse miezul nopții, când ajunserăm în pădurea din valea Racovei. Acum nu mai păziam rândueala pasului milităresc, ci fiecare mergea cum putea, după cum îi mergeau și gândurile prin cap. Luna începea să se coboare pe cealaltă parte a cerului și umbrele se întindeau lungi pe pământ ca niște brațe de uriași. Imi adusei aminte de spusa bătrânilor, că aici Românii se războiseră odinioară cu Turcii și risipiră oardele

lor,*) și iată că acuma, după atâția amari de ani, ne veni și nouă rândul să ne măsurăm cu dânșii. Ciudată potrivire!... Bine-a zis cine-a zis, că nimeni nu știe ce-i ascuns în poala vremilor. Și cum mergeam așa de gânditor prin acest loc udat de sânge omenească, îmi simțiam creerii înferbântați și nu odată mi se părù că văd în zarea lunii răsărind din pământ tude goale, cari se rânjiau la mine.

Trei săptămâni dup'aceea străbătusem țara dealungul până la Dunăre pe malul cõreia mii și mii de Români erau adunați în deosebite locuri așteptând numai ordinul de trecere. Dar până când veni ordinul, în nenumerate rânduri ne jucaram de-a mingea cu Turcii trimitând ghiulele în cetățile lor și primind altele dela dânșii.

Apoi, pela mijlocul verii, un pod se făcù peste Dunăre, al cărui capăt abia se zăria la malul celalalt și înșirați cinci câte cinci, prinserăm a trece dincolo. Erau frumoase de văzut șirurile noastre de călăreți și pedestri, ale căror arme străluciau la soare, mergând cu steagurile fâlfâind și urmate de o sută de tunuri de oțel, sub roatele cărora părea că geme pământul.

— Strigați copii să trăească Măria Sa! zise comandantul; căci sunt multe sute de ani decând vulturul și zimbrul Românilor n'a călcat în țara păgânească.

*) În a. 1475 a bătut aici Ștefan cel Mare pe Turci.

— Ura!... Să trăească Măria Sa!... strigară odată mil de glasuri, cari clocotiră departe în văile Dunării.

Inima se bătea tare în piepturile noastre și hotărâți cum mergeam pe vieață și pe moarte, simțiam pentru întâia dată în noi o tainică mândrie... Acum eram și noi *ceva!*

Peste șase zile ajunserăm în fața înțăriturilor Plevnei, împotriva cărora oștile rusești se frânseseră de-atâtea ori. Aici începû pentru noi o vieață mai grea, mai ostentitoare, căci fiind aproape de Turci, trebuia mereu să străjuim și să săpăm la șanțuri, pentru a nu fi loviți pe furis. Totdeauna îmbrăcați și cu arma lângă noi, totdeauna gata a sări la cel mai mic semn, dormiam noaptea somnul epurelui și ziua de multe ori nu ne tinea mâncarea amestecându-se în borșul nostru glonții turcești. Însă omul se deprinde și cu binele și cu răul: fiecare își făcea slujba fără să se plângă, numai când cădeau ploile cele putrede, când, uzi până la oase, trebuia să dormim în glod, atunci fără voce ne aduceam aminte de-acasă și fețele noastre se posomorau. Dar, vorba ceea, un cias de bine te face să uiți un an de năcaz; cum se furisă printre spărturile nourilor o rază caldă de soare, îndată ne ventă cheful la loc și doinele începeau să răsune în șanțurile Plevnei.

În unele locuri eram așa de aproape de Turci, încât puteam vorbi uniti cu alții. Într'oz, Vasile Grăunte, tovarășul meu care eră un posnaș și jumătate, strigă la dâșit :

— Bre bostangii, bre ciorbagii, așa-i că vă dorm șoarecii în pânțele?... Ce nu vă închinați nouă mai bine ?

— Minciuni spui ; iacă ce mâncăm noi, răspunse un glas dela dâșii, și în aceeaș clipă o pâne albă căzù în șanțurile noastre.

— Asta e jurată dela noi, jur pe fesul lui Mohamet !

— Cine-a zis vorba asta să-și arate fața, dacă-l ține cureaua !

— Îndată, răspunse Grăunte, și punându-și un fes în cap eși până la jumătatea trupului din șanț afară.

Atunci o ploaie de gloanțe îi șueră pe la ureche.

— Dar din voi care-i harnic să-și arete scăfârlița, strigă el coborându-se în șanț ?

— Eu, răspunse un Turc care se arătă cu o căciulă de curcan în cap.

— Ajerim ! strigară ai noștri împușcându-l la rândul lor cu o salvă de puști. Turcul se făcù nevăzut.

Glumele acestea ușor se puteau întoarce în rău, căci eu moartea nu-i de șuguit ; dar ce eră să facem?... Să ne arătăm mai mișei decât Turcii -- asta nu se putea.

E ciudat cum eu, om milos de felul meu, trăgeam aici drept dragul în carne de om, ba încă îmi părea rău decâteori plumbul meu mergea în deșert. Par'că nu mai eram eu băetul Andrei Florea cel blajin din sat dela Florești, pe care fetele îl hărășteau fără leac de grije. Răsboiul mă înceruntase în sânge și-mi schimbase firea, și de aș fi avut putere, aș fi ucis pe toți Turcii din țara turcească, ca să se mântule buclucul și să mă întorc mai curând acasă. Inșă treaba mergea mai încet decât doriaș, căci fiecare zi aducea cu sine întâmplări nouă și muncă nouă.

Dupăce întărirille noastre fură isprăvite, prinserăm să umplem saci cu nisip, să facem legături de strujaci și țarcuri de nuele, pe cari Românii, în deprinderea lor de-a porceci lucrurile, le numiră „Frășini“.*) Toate acestea erau menite să slujească de apăratură în șanțurile noastre sau se fie aruncate în șanțurile Turcilor în ziua, când vom năvăli asupra lor. Iar șăgile (glumele) întovărășau necurmat lucrul.

— Măi, Frășina ta e cam înfocată, zicea unul, — mă tem că n'ai s'o poți duce peșcheș (dar) la Turci.

— Ba e numai bună de strâns în brațe, răspunde celalalt; cu dânsa mă duc până în pânzele albe.

*) fașini.

Astfel, făcând treabă, glumiau între dânșii băeții noștri după obiceiul lor din copilărie; căci fie zile cât de aspre și împletite cu primejdii, ele tot să mai îndulcesc dacă le presari cu ceva chef și voie bună.

În ziua de 30 August, o mare mișcare domniă în tabăra noastră. Cerul eră înorat și o ploaie subțire curgea ca prin sătă. Decum se ivise zorile, generalii, colonelii, maiorii alergau călări în toate părțile dând felurite ordine; trupele noastre se înșirau în linie de bătaie, altele se înșirau în coloane la aripi; iar dupăce soarele se ridicase ca de o suliță, începù o groaznică împușcătură de tunuri, care mergea într'un șir cu bătaia darabanei. Erau tunurile noastre, o sută de guri de oțel ghintuite cari salutau pe împăratul Alexandru de ziua lui, împroșcând cu foc în întăririle Griviței. Fiecare lovitură spărgea, brăzdă, detună păreții de pământ ai dușmanului. Trei ciasuri finù acest foc înfricoșat, apoi se opri.

Eră acum soarele sus. Un mic paraclis se făcù în câmp; apoi se dădù un prânz în cinstea Împăratului, la care Măria Sa Domnul (Carol) închină cel dintâiu pahar. Se spune însă, că Măria Sa nu a deșertat paharul și că ar fi zis cu tristețe generalului său de alături:

— Mulți băeți de-ai mei n'ò să mai vadă asfințitul soarelui!

Apoi se împărți de mâncare la soldați ceva mai mult ca de obicei. Eram toți făcuți și gânditori ca în apropierea unui cias de cumpănă! Fiecare își amintea câte un dor de acasă: unul de tată sau de mamă, altul de soție sau de copii și fiecare punându-și nădejdea în Dumnezeu zicea în gândul său: „Cum mi-a fi scris!“ Iar eu îmi adusei aminte de cuvintele Catrinei, că n'am să mor în războiu, și simții atâta încredere în inimă, încât aș fi înfruntat fără grije toate bombele dușmane. Ce putea ști o biată fată dela țară?... nimic... dar eu credeam și credința mântue pe om. Poate că era numai o nădejde, o vorbă spusă într'un cias bun, însă și aceasta e de ajuns pentru a vărsa mângăiere în sufletul unui om, a cărui viață atârână într'un fir de păr.

Iar Vasile Grăunte cel poznaș, pe care niciodată nu l-am văzut supărat, îmi zise la ureche:

— Măi Andrei, am semne că am să mor!

Voi să-i răspund, însă el îmi curmă vorba.

— Ascultă Andrei, adause el, de-a fi să mor să nu spui vestea asta mamei așa de odată; s'o cruți, sărmana, că-i bătrână, și să-i dai părălușele ce am aici în raniță adunate din leafă.

— Ia taci, măi, îi răspunsei eu, că nimeni nu-și știe sfârșitul zilelor.

— N'ai tu grije, Andrei, că nu-mi fac eu inimă rea pentru atâta lucru. Oiu căută și eu să-mi vând pielea cât se poate mai scump, ca să nu-mi pară rău pe ceea lume c'am fost înșelat.

Vasile, după ce-și ușurase inima spunându-mi taina lui, intră iar în firea lui obișnuită, cu veselia pe față și cu glumele pe buze.

Dupăce soarele trecu de-amiiaz, căpitanul veni în fața noastră și ne spuse următoarele cuvinte, cari se pecetluiră în mintea mea :

— Copii! Dedeți întăririle Griviței din fața noastră?... Trebuie să le luăm din mâna dușmanilor. Voi merge în fruntea voastră, iar voi să mă urmați cu bărbăție, căci cineștea și viitorul țării stau astăzi în mâinile voastre. Să nu aveți grije de dușman! Acei cari vor cădea pe câmpul de luptă, vor fi aleșii lui Dumnezeu, căci numele lor va fi pus în rândul vitejilor țării, și țara întregă și urmașii urmașilor noștri îi vor binecuvânta. Așa dară după mine copii și strigați: să trăească România!...

— Să trăească! strigarăm cu toții într'un glas.

Trâmbițele dădură semnalul de atac.

Căpitanul scoase sabia din teacă și plecă înainte, iar rândurile noastre, ca valurile apei, porniră înspre Grivița.

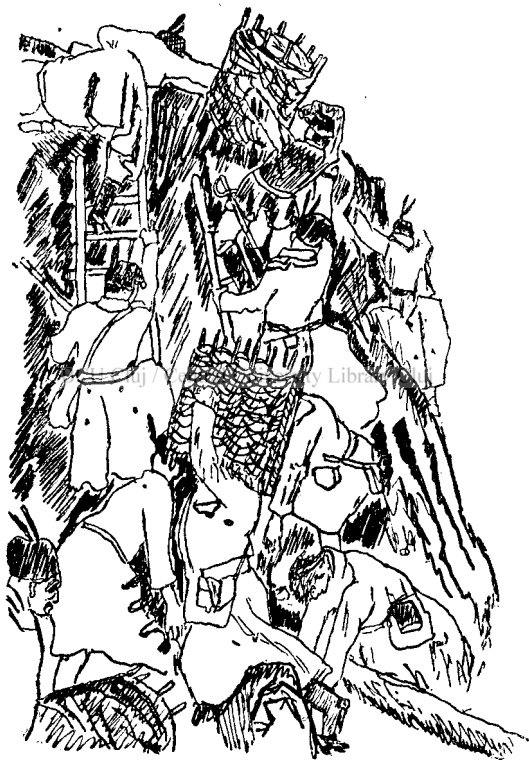
De-a dreapta mea eră Vastle Grăunte, de-a stânga Petrea Doncilă. Îmi eră îndemână între dânșii, căci oricum, erau prietini ai mei dintr'un sat și împărțită între prieteni nevoia se ușurează. — Să ne ținem bine, ne ziserăm între noi și ce-a da Dumnezeu!

De ce înaintam, de ce capetele noastre se înferbântau, iar Turcii adăpostiți în întăririle lor de unde numai fesurile li se zăriau, ne primiră cu o grindină de plumbi când ajunserăm la bătaia puștii lor. Mulți de-ai noștri căzură la cea dinfăiu salvă a dușmanului, dar nici unul nu dădù înapoi. Însă de ce ne apropiam, de ce focul eră mai tare. Șuerau gloanțele pela ureche, treceau prin căciulă, treceau prin mantă — s'ar fi zis că iadul se deschisese înaintea noastră. Nu eră chip să ne răsuflăm. Românii cădeau acuma ca snopii și ar fi căzut toți până la unul, dacă căpitanul nostru, cu sabia goală și cu steagul în mână n'ar fi prins să alerge în fuga mare spre a scurtă calea până la dușman.

— După mine copii... nu-i vreme să ne codim!... strigă el din toate puterile.

Atunci tot șirul nostru începù să alerge cu pas voinicesc și în câteva minute ajunse la șanțul de lângă păretele Griviței. Cât ai clipi din ochi, șanțul fu umplut cu strujari de țarcuri de nuele, dar mai mult cu trupuri de oameni; apoi sute de scări aduse în spate fură lipite la părete și căctularii noștri de-

prinși din copilărie a sări garduri și pârlazuri se agățară pe ele ca mâțele. Aici pri-

O mică vedere din asaltul Griviței.

veliştea se făcù îngrozitoare, căci lupăta eră mai deaproape, mai pept la pept; dar aceasta ne veniă şi nouă la socoteală, pentrucă până atunci noi trăsesem în pământ, iar Turcii în carne vie. Doamne sfintel... multe scări de-ale noastre se rupseră în două, multă dorobănţime căzù în şanţ facând pod cu trupurile lor şi totoameni unul şi unul, Suseri de cei cumpătaşi la vorbă şi răbdători la treabă, însă de astădată şi dintre Turci mulţi căzură ca nişte ţarci din înălţimile Griviţei, fulgeraşi de ficatorii noştri.

Căpitanul eră totdeauna în frunte, acolo unde primejdia eră mai mare. El se sute acum pe scară în mijlocul unei vijelii de glonţe; aproape eră să pute piciorul deasupra şi să implănte steagul în pământ duşman, când un plumb îl lovi în pept. — Înainte copiii strigă el pentru cea din urmă dată, apoi căzù de pe scară în mijlocul nostru. Imi veniră lacrimile în ochi, când îl văzui dându-şi sufletul, căci fusese om bun, căpitanul nostru, dulce şi purtător de grije pentru noi, iar pentru dânsul fără de pă sare. mi adusei aminte de făgăduinţa ce-mi dăduse că mă va cununa cu Catrina după ce ne vom întoarce acasă şi cum îl ţineam încă cald în braţe, imi veni un dor atât de înfocat de-a-l răzbună, încât fără voie luai steagul din mâinile lui şi mă arunca pe scară, în ştiria lui Dumnezeu.

Vasile Grăunte și Petrea Doncilă veniau după mine. Din nenorocire însă scara nu ajungea până la muchea păretelut și trebuia să mă agăț cu mâinile pentru a mă urca sus. Atunci mă simții lovit la mâna stângă de un tăiș de sabie; însă în ferbințelea luptei nu băgai de seamă, îmi făcui vânt și sării deasupra.

Turcul, care mă rănise, sta gata să-mi mai dea o lovitură, dar vorba ceea, îi luai apa dela moară pocnindu-l cu stratul puștii peste scăfârlie de s'a dus de-a tăvălușul cum s'ar duce un bostan la vale. Apoi înfipset steagul în Grivița!

Năvăliseră acum ai noștri ca furnicile din toate părțile și amestecându-se cu Turcii începură să se lupte cu ei pept la pept. Când e vorba de luptă dreaptă și de ciomag, apoi las' pe ficiorii noștri, că nu li-s mâinile amorțite! Eră drept dragul de văzut, cum se învârtiau în aer straturile de pușcă lovind câte două trei tidve odată, cum sburau fesarile cu creer cu tot, cum se împlântau batonetele până în rădăcină în carne de Turc, încât înăbușiți, striviți de puterea noastră înăbușitoare, dușmanii căzură până la unul. Dar ce-i drept, și ei s'au apărat ca niște zăvozi!

— Așo mai înțeleg, zise Vasile Grăunte, care dimpreună cu Doncilă și cu mine apăraseram steagul din toate puterile, plătind cu

dobândă loviturile ce ni se dăduseră. Doncilă căpătasă o rană la picior, eu o a doua în coaste, dar mă țineam bine; iar Vasile Grăunte eră teafăr ca oul, numai căciula și mantaua lui se făcuseră ciur.

— Asta știu c'a fost nuntă, nu șagă! adause el glumind, păcat că n'au avut și lăutari!

Nu bine își isprăvi vorba, că un Turc lovit de moarte, care sta lungit la picioarele lui, oftă din greu. Milos cum eră, se plecă spre el și-l întrebă ce voește, iar drept răspuns Turcul, care mai aveà o rămășiță de viață, scoase un pistol dela brâu și-l descarcă în peptul lui Grăunte.

Acesta își aținti ochii într'ai mei cu o căutătură, pe care nu o voiu uită niciodată, apoi căzù lângă Turc fără suflare.

Sărmanul Grăunte!.. când mi-a spus, că are semne de moarte, a grăit se vede într'un cias rău.

Dar și în mine s'a rupt ceva când a murit Grăunte, căci deodată puterile m'au părăsit și am căzut jos leșinat..

Eram acum în spital. Multă vreme frigurile mă chinură așa de cumplit, că nu știam pe ce lume mă găsec, dar într'o noapte dormii mai liniștit și a doua zi îmi simții durerile alinate și capul mai deștept. Bietul Doncilă, care se află cu mine în

aceeaş odată, suferise şi el grozav, însă acum mergea spre bine. Când iată că văzul o mişcare neobişnuită în spital.

— Ce este? întrebai.

— Vine Măria Sa, Doamna *), — mi se răspunse.

— Auzi Doneilă!... caută să fii desgheţat, să nu spui vre-o prostie ca la noi la şezătoare.

— N'ai grije, că doar m'am deprins acuma cu feţele domneşti ca Țiganul cu scânteile. Nu-ți aduci aminte colo pe Grivița dupăce am curățit-o de Turci, că a venit Măria Sa și m'a bătut cu mâna pe umăr zicându-mi: „Te-ai purtat bine, băete, îți mulțumesc! Din curcan te-ai făcut vultur!“

— Iar eu stând drept dinaintea lui cu mâna la coardă am strigat de i-au trecut prin urechi: „Să trăești Măria Ta!“... Dar ce spun eu? l... tu n'ai de unde să-ți aduci aminte... erai leșinat... dormiai lângă Vasile Grăunte, care și el dormia sărmanul, însă de somnul cel veșnic.

— Nu-mi mai vorbi, Petre, de dânsul, că mi se deschid ranele. Ia mai bine să

*) În limba veche românească, *Domn* îi zicea numai la Principele, care stăpâniă țara, iar *Doamnă* soției lui. Azi e domn și doamnă oricine, iar domnitorul țării noastre e Rege, soția Regină, copii prinți și prințese. *Măria Ta* se zicea numai Principei și Prințesei, nu ca în Ardeal la orice sărăcie îmbrăcată domnește.

vorbim de ceice ne așteaptă acasă, ca să ne mai îndulcim inima.

— Ei bre!... da și când a vrea Dumnezeu să ajungem la vetrișoarele noastre, să ne facem trei cruci mari și să sărutăm pragul ușei că doar am avut zile câte buruene.

Deodată se auzi zgomot afară, ușile se deschiseră în două laturi și Doamna țării, întovărășită de multă lume, intră în odale.

— Cine-i Andrei Florea? întrebă Doamna uitându-se la noi toți.

Elisaveta (Carmen Silva), soția regelui Carol, eră, în timpul războiului, ca și Regina Maria, mereu prin spitale mângâind răniții. D-zeu a învrednicit poporul român să aibă două mame ale răniților.

— Eu sunt, Măria Ta, îi răspunsei.
Atunci Doamna se apropie de căpătâul meu și mă privi cu ochi miloși:

— Tu ai pus steagul pe Grivița ?

— Eu, Măria Ta.

— Fîldeică te-ai purtat bine în fața dușmanului și ai apărat cinstea steagului tău, am venit să-ți răsplătesc vrednicia. Iată *Crucea Sf. Gheorghe* pe care ți-o hărăzește marele împărat al Rusiei, iată și *Steaua României* din partea Măriei Sale Domnitorului. Când vei merge acasă să spui părinților și rudelor tale, că ai câștigat aceste semne de vitejie cu prețul sîngelui tău și să le păstrezi în totdeauna ca lucruri sfinte.

— Să trăești, Măria Ta!

Apoi Doamna îmi anină ea singură crucele pe pept; iar eu abia îmi puteam stăpâni inima de tare ce se bătea și doar nu știu să fi făcut așa mare izbândă.

Apoi, pe când Doamna se întoarse să vorbească cu ceilalți, o ducă (domnișoară), care venise cu dânsa, cea mai tinăra din toate, cu niște ochi negri și gene lungi cum nu mai văzusem încă, se apropiè de mine și îmi zise :

— Andrei, așa-i că nu mă cunoști ?

— Nu, zău nu-mi aduc aminte să vă fi văzut.

— Eu te-am căutat, când aveai frigurile cele mari; mâne o să vin iară.

— Să-ți dea Dumnezeu sănătate, răspunsei eu uitându-mă cu recunoștință în ochii ei cel cu gene lungi.

Doamna, după ce spusese fiecăruia câte o vorbă bună, ieși din odate împreună cu lumea ce o întovărășia. Petre Doncilă căpătase și el *Steaua României* și o privi acum cu ochii aprinși de bucurie; fiecare primise câte ceva, câte o cruce sau câte un dar potrivit cu vrednicia lui, numai unul singur ședează într'un colț și plângea.

— Nu mai plânge atâta, că doar nu piere lumea pentru o cruculiță, îi zise Doncilă ai cărui ochi nu se deslăpiau de pe ai lui.

— Ție ți-e ușor a zice, că dacă vei merge acasă au să creadă oamenii că te-ai bătut, dar pe mine o să mă iee în bătae de joc.

— N'ai rană ?

— Or zice că am căpătat-o prăvălindu-mă cu carul.

— Ai dreptate, îi zisei eu. Și tu te-ai purtat ca toți ceilalți. Las' c'oiu pune eu un cuvânt pentru tine, când o mai veni Doamna pe la noi.

Mă simțiam oarecum în drept a-i făgădui mijlocirea mea către Doamna, căci ea cu mine stătuse mai mult de vorbă și numai mie dintre toți îmi dăduse două cruci. Apoi închise ochii și prinsei să gândească la duduca cea frumoasă... Ce deosebire între Catrina și dansa !... Catrina are ochii albaștri, părul galben, pelița arsă de soare, în sfârșit e

ca toate fetele din sat, nimic mai deosebit; dar ea!.. Ce ochi negri și luminoși! Ce gene lungi par' că-s stavili de lacrimi... ce gură croită numai pe zimbet!.. De mult ce gândii la dânsa adormii, iar de mult ce-mi intrase în inimă, o visai.

A doua zi, când mă deșteptai, simții o mare bucurie văzând-o la căpătâiul meu. Însă acum nu era îmbrăcată cu haine alese, ci avea pe cap un tulpan alb, sub care ochii ei cei negri cu gene lungi păreau și mai luminoși: avea la pept o pestelcă (șorț alb cu semnul crucii roșii); avea o rochie scurtă care lăsa să se vadă niște piciorușe mici ce numai bine ar fi încăput în palma mea și cum era așa gătită, îi ședeă mai bine decât în hainele cele alese. Îmi venia să nu-mi ridic ochii de pe dânsa.

— Cum îți mai este Andrei?... mă întreabă ea cu un glas dulce pătrunzător.

— Mai bine, ducă, mai bine.

Ia spune-mi Andrei, ce simțiai când erai în bătălie, fostu-ți-a frică sau nu?

— Apoi de! ce să spun?... tocmai îndemână nu mi-a fost; dar am făcut și eu cruce și-am mers înainte ca toți ceilalți, și dacă am avut zile, am scăpat.

— Și nu ți-a venit niciodată prin gând să dai înapoi.

— Da de unde se poate una ca asta duduțuță! Nu știi, că-i scris la reglement, că nu putem da înapoi decât atunci când se dă semnul de retragere? Morți, copii trebuie să mergem înainte, așa-i pravila noastră.

Dedeam că vorbele mele îi făceau mulțumire, căci ochii ei s'aprindeau și mai viu. La vremea prânzului, ea îmi răcorea mâncarea și mi-o puneă înainte. Uneori mă pipăia la braț, ca să-mi vadă bătăia vinelor, altădată îmi puneă mâna pe frunte să vadă dacă nu-mi arde capul și cine, Doamne! ar puteă spune ce se petreceă atunci în mine, când îmi simțiam fruntea atinsă de mâna ei cea dulce, moale ca bumbacul? Treceau iute ciasurile cu dânsa, căci eră veselă și harnică la treabă, gata să ne dea totdeauna ce doriām, și așa de pricepută că parcă ne ghicia gândurile. Înspre seară ea se apropiē de mine zicându-mi :

— Andrei caută să dormi bine, să te găsească deplin sănătos când mă voiu întoarce.

— Când vă întoarceți ?

— După o săptămână, răspunse ea, apoi zimbînd ieși din odăile.

Aș fi voit să-i spun : că-i mult până atunci, dar nu îndrăzni. Rămăsel deci cu inima înecată în părere de rău, văzându-mă părăsit de dânsa. În zilele următoare veni-

seră multe alte cucoane și duduți să ne privegheze, însă nici mă uitam la dânsule; eram într'una posomorît, și vorbele mi se scoteau cu cleștele din gură. Rănile începeau iar să mă doară, și pe lângă dânsule simțiam că mi-se deschide o altă rană mai adâncă în inimă. Catrina din ce în ce se depărtă acum din mintea mea; mai că uitasem cum e la față, și cum eră să n'o uit sub privirile acestor ochi ce mă ardeau ca focul? Frigurile iar îmi veniră de când mintea mi-se tulburase și nopțile nu închideam ochii.

A șaptea zi dimineața ușa se deschise și ducea cea frumoasă întră în odaie cu zimbetul ei obișnuit. Mi-se pără, că un nou soare răsări pentru mine. Idată durerile mi se stinseră, frigurile îmi încetară și o veselie copilărească mă cuprinse. Vorbiam, glumiam necontentit, căutam să o fac să râdă, și când îmi râdea arătându-mi albul dinților, sau mă privia cu ochi plini de lacrimile veseliei, simțiam atunci că-mi crește inima de fericire. Când veni doctorul să mă vadă, ea singură îmi deslegă mâna cea rănită, iar doctorul văzându-o începea din sprâncene:

— Uei fi destul de bărbat, îmi zise el, să mă lași să-ți taiu carnea cea rea?

— O da, negreșit, răspunse ea în locul meu.

Auzind-o, aş fi lăsat să-mi scoată şi inima din pept. Atunci închisei ochii şi întinsei braţul. Doctorul îmi curăţă rana fără ca un singur suspin să iasă din peptul meu, căci mulţumirea ce aveam de-a o simţi lângă mine covârşia însăşi durerea. Apoi înspre seară la ciasul obişnuit se duse lăsându-mă iarăşi singur cu nădejdea de a o revedea peste şapte zile.

Aşa treceau zilele una câte una, pline când de urît, când de bucurie, şi ranele mele, în ciuda inimii, se vindecau acum văzând cu ochii, iar eu mă înspăimântam când gândiam că o să părăsesc spitalul şi să nu mai văd pe duduca cea cu gene lungi. De ce nu vrea Dumnezeu să mor aici? îmi ziceam eu uneori. Şi doară vedeam pre bine, că dragostea care mă orbise eră o curată nebunie, însă nu mă puteam opri, precum nu se poate opri puhoiul de-a curge la vale.

Într'o zi, în cea din urmă, când am văzut-o, îmi aduc aminte că îmi deslegă ea rana dela mână şi dupăce o privi câteva minute îmi zise cu faţa veselă:

— Aşa-i că acum te simţi mai bine?

Iar eu nu-i răspunsei nimic. Eră aşa de aproape de mine, că-i simţiam suflarea peptului şi-i auziam bătaia inimii. Atunci... un vârtej îmi cuprinse creierii, îmi întunecă vederile şi ne mai ştind ce fac, îi apucaţi fără

veste mânilor într'ale mele și le sărutai cu atâta sete, încât amețit, beat de fericire și de spaimă căzui leșinat,

Cât voi fi stat astfel, nu știu, dar când m'am trezit eram mutat în altă odoadă și doctorul ședea lângă căpătâiul meu.

— Andrei, îmi zise el privind-mă rece; ranele tale sunt aproape vindecate, nu mai este trebuință să mai stai în spital. Măria Sa Doamna m'a însărcinat să-ți dau această pungă cu parale ca să ai de cheltueală pe drum.

— Și când trebuie să plec?

— Chiar acum.

— Dar este voie să-mi iau ziua bună dela cei cu cari am stat într'o odoadă?

— Nu-i trebuință.

— Aș vrea să văd măcar pe Doncilă, zisei cu lacrimile în ochi.

Doncilă doarme.

Așa dar nefiindu-mi ertat să mai stau acolo, mă îmbrăcai în uniforma mea de dorobanț și trist, mai trist decât în ziua, în care plecasem deacasă, părăsii acest loc, de care mă legă inima mea.

Douăzeci de zile lungi și obositoare merseri până la Florești, frământat între dorul de acasă și dorul dindărăt, dar când ajunsai la poarta țarinei și văzui de departe fumul dela ursoaica caselor noastre, când mă gândii

la bătrânul tată răzimat în cârjă, la ogorul și vițișoarele cari își așteptau stăpânul, mi-se lărgiră pașii într'atâta, încât mai că alergam. Pe ulițele satului care cum mă întâlnea se luă după mine și când ajunsei acasă tot satul eră la ușa mea. Nu-mi este cu puțință să spun bucuria tatei când mă văzù și mă strânse în brațe, lacrimile ce curgeau pãrae pe brazdele feței lui, și de ce se uită la mine, de ce mai mult plângea și suspină, par'că nu-și credea ochilor.

Apoi care dincotro începù să-mi caute cu deamăruntul rănilile, crucile, hainele cele găurite de gloanțe și să mă întrebe de întâmplările războiului prin care trecusem. Unit cu mâna la gură se minunau, alții râdeau și glumiau zicându-mi, că iarba rea nu pierе. Aghiuță mă cercetă mereu, dacă i-am adus un pistol, ca să știe cum e Turcul, Moș Toader al Paraschivei se uită cu ochi geloși la mine par'că i-ar fi părut rău, că n'a fost el în locul meu... când deodată auzii elopotul dela biserică sunând!...

Fără să știu pentru ce, îmi simții inima ghiată.

— Ce este? întrebai eu.

— Nimic, răspunse Aghiuță. Ia biata Catrina merge la groapă. O boală năprasnică a fulgerat-o prin inimă acum douăzeci de zile luându-i graiul și vederile și tocmai

astăzi a voit Dumnezeu să o ierte. S'a luptat mult cu moartea, biata Catrina știind că ai să vii, dar nu i-a fost scris să te vadă. Tot satul o jelește, că a fost bună fată, sărmana!

— Bună fată, adause tata clătinând din cap.

Iar eu am simțit atunci că un nor îmi trece pe dinaintea ochilor și sunetul cel de clopot m'a pătruns într'afâta, că și astăzi par' că-l aud!

III.

Câteva poezii despre războiul din 1877—1878.

1. Hora dela Grivița

de
Vasile Alexandri.

Fata lui Gezi-Osman,
Grivița poart 'n colan, *)
Un colan tot de oțel,
Joacă fulgerii pe el.
Alelel! de l-aș lua
Înapoi nu l-aș mai da!

*

Mândra 'n cale mi-a eșit,
Doru 'n mine-a răsărit,
Și de-o lună păn' acum
Răsădit mă ține 'n drum.
Fa! colanul țî-oiu lua
Și 'napoi nu l-oiu mai da!

*

*) Colan-șireag de mărgele la gât.

Puică scumpă de viteaz
 Nu m'aduce la necaz,
 Că 'ntr'o zi m'oiu da prin foc
 Și te-oiu prinde de mijloc,
 Iar colanul ți-oiu lua
 Și 'napoi nu l-oiu mai da!

*

Tu ești viță de păgân,
 Eu sunt viță de Român!
 Bună ești de sărutat,
 Dar și eu bun de luptat!
 Eu colanul ți-oiu lua
 Înapoi nu l-oiu mai da!

*

Fa, deschide-mi sânul tău,
 Cât ce-s blând la graiul meu,
 Nu mă face să te-aștept
 Și să dau cu tine piept!
 Piept cu tine de voiu da,
 Zău, colanul ți-oiu lua

*

Tot așa, mări, am grăit!
 Într'o zi m'am repezit
 Și-am pus mâna pe colan
 Și pe fata lui Osman.
 Alelei! Griviță, fa
 Înapot nu te-oiu mai da!

2. Româncea dela Griolfa

de

Vasile Alexandri.

Un șanț înaintează spre groaznica redută,
În el, din zori, Românii primesc ghiulele mil,
Și-așa plouă cu glonțuri, cât ei rămași
[o sută,
Se 'ntreabă între dânșii, de-s încă printre vii.

*

Alături o Româncă, expusă 'n nepăsare
La tot ce duce moarte, cu zvon nepomenit,
Gătește-o mămăligă, ferbinte la gustare,
Într'un ctaun de schijă, sub dâmbul prăbușit.

*

O 'ntreabă căpitanul: „Leliță, nu ți-e teamă
De bombe, de șrapnele, ce sboară 'n
[jurul tău?“
Răspunde Românceța: „Nici nu le bag în
[seamă;
De lucru au și ele, de lucru am și eu“.

3. Dorobanțul

de
Gheorghe Coșbuc.

Străcurați prin plumbi și săbii, dorobanții
[drum deschid
Inimoși s'asvârl prin șanțuri și de-a valma
[sar pe zid.

*

Și eră prin șanț perire și văzduhul tremură,
Iar dincolo, prin redută, moartea cea de
[veci eră.

*

Tropot de picioare multe, fum și abur ca
[ntr'un iad.
Duet cum îl fac prin baltă celce-alunecă
[și cad.

*

Dar roiau mereu flăcăii, răsăriți ca din
[pământ,
Valuri ce 'necau reduta scufundându-se 'n
[pământ.

*

Unul singur în roirea de viteji, un dorobanț,
Zăboviă trudit pe-o scară, răsărit și el din
[șanț.

*

Cei sosiți, cu scări, în juru-i își făceau în
 [grabă rost
 Și treceau urmându-i alții, iar el tot pe
 [unde a fost.

*

Apucase strâns cu dreapta parapetul ca 'n
 [asalt.
 Dar erà prea slab pe semne, zidul lunecos
 [și 'nalt.

*

Ia'un căpitan, din urmă, aducând în joc
 [pe-ai lui
 Dă de el. „Cu sârg, băete! Ce 'ntârzi, de
 [nu te sui?“

*

El abia-și întoarce capul: „N'am putere să
 [mă ure.
 Mă trudesce cu stânga numai! Bată-l Dum-
 [nezeu de Turci!“

*

„Ții în sân, se vede, dreapta! Pune dreapta!
 [N'o țineà!“ —
 „Cum n'aș pune-o, da-i sub scară! Uite-o
 [jos și calci pe ea“.

*

Ajutându-i căpitanul, el se 'nalță 'nceț,
 [înceț
 Dă un chiot și se 'naltă, răsărind pe pa-
 [rapet.

*

Vede jos încăerarea luptătorilor voinței,
 Un amestec orb ca 'n cuibul răscolitelor
 [furnicei.

*

El înalță 'n vânt căciula, strig' un nume drag
 [și sfânt
 Și-apoi sare de pe ziduri în redută și 'n
 [mormânt.

*

Ea erà pământ de-al nostru, smuls din su-
 [fletul turcesc
 Și voià și el să moară pe pământul ro-
 [mânesc.

4. Scame pentru cei răniți

de
Iosif Vulcan.*)

Toba bate, pușca sună,
Tunurile bubuesc,
Căci păgânii stau cunună
La hotarul românesc.
Fiii țării s'adunară
Să-i întâmpine pe loc,
Să-și scutească scumpa țară
Sau să moară toți în foc.
Zile grele 'ngrozitoare!
Mulți soldați sunt chilăuți.
Haid' să facem soritoare
Scame pentru cei răniți!

*

Fericit de cel ce moare
Apărând moșia sa
Și 'n ostirea 'nvingătoare
Lasă frați, cu cari luptă;
Dar amar de-acela care
Simte 'n pieptu-i focul sfânt,
Ci lovit de-o rană mare
E ca viul în mormânt.

* Iosif Vulcan a fost scriitor român din Ardeal. El a publicat zece de ani buna revistă „Familia“, în care și-a tipărit și poezia aceasta. A mai scos și în timpul războiului din 1877—1878, mica gazetă populară „Șezătoarea“, în care vestia și întâmplările din războiul acesta.

Nu trădește, nici nu moare,
 Este vrednic să-l jeliți;
 Haid' să facem sorioare
 Scame pentru cei răniți!

*

Ceice luptă pentru țară
 Îi sunt cei mai vrednici fi,
 Numele lor n'o să peară,
 Căci în veci vor fi tot vii.
 Iar aceia cari ajută
 Pe voinicii luptători
 Au o soarte prea plăcută,
 Căci se fac nemuritori.

Ocaziune 'ncântătoare,
 Fice bune, vă grăbiți!

Haid' să facem sorioare
 Scame pentru cei răniți!

*

Două veacuri lungi trecură
 Decând steagul cel român
 A uitat orice bravură
 Stând ascuns ca doru'n sân.
 Totuși, iată, cu ce fală
 Fălșăe tot sus purtat,
 Căci mărirea națională,
 Azi prin el a re'nviat!

Iacă colo sfântul soare

Al mării, ian priviți!

Haid' să facem sorioare
 Scame pentru cei răniți!

*

Asta-i lupta cea mai sfântă,
 Toți cu fală se lovesc,
 Căci un dor pe toți încântă:
 Diitorul românesc!

Toți Românii 'n orice parte
 O privesc e'un euget sfânt,
 Toți Românii iau azi parte
 Cu braț și cu simțământ.

Datoria de onoare
 Și voi toate s'o 'mpliniți:
 Haid' să facem sorioare
 Scame pentru cei răniți!

*

Câte fire sunt în scamă,
 Tot atâtea legături,
 Cari unesc pe fiu de mamă
 Și 'mpreună guri cu guri.
 Toate duc o 'mbrățișare
 Și o strângere de mână,
 Câte-o binecuvântare
 La ostașii cei români.

les din inimi arzătoare,
 Tot așa să le primiți.
 Haid' să facem sorioare
 Scame pentru cei răniți!

*

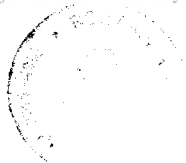
Căci suntem de voi departe,
 Frați de dincol' de Carpați,
 Inșă 'n orișicare parte
 Dă iubim ca niște frați.

Și 'n iubirea cea frățească
Noi nutrim un vis sublim.
Nu-i putere să oprească
Ce în inimă simțim!

Și-acel vis, o sărbătoare,
Ne va face mulțumiți.
Azi?... să facem sorioare
Scame pentru cei răniți.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cuprinsul :

	Pag.
I. <i>Războiul româno-ruso-turc din 1877—1878 . .</i>	3
II. <i>Andreiu Florea Curcanul, sau Cum e Românul la războiu. Povestire din 1877—1878 de Ni- colae Gane</i>	17
III. <i>Câteva poezii despre războiul din 1877—1878:</i>	
1. <i>Hora dela Grivița, de Vasile Alexandri . .</i>	51
2. <i>Românca dela Grivița, de Vasile Alexandri</i>	53
3. <i>Dorobanțul, de Gheorghe Coșbuc</i>	54
4. <i>Scame pentru cei răniți, de Iosif Dulcan .</i>	57

**In Biblioteca populară a Asociațiunii
„Astra“ mai sunt și următoarele nu-
mere de cuprins și istoric :**

Nr. 96, 97.	<i>Ardealul și Ardelenii</i> , de Dicter Lazăr. 2 broșuri, amândouă	lei 6—
„ 98.	<i>Tudor Vladimirescu</i> , de Ioan Georgescu	„ 3—
„ 99.	<i>Oameni și stări dela noi</i> , de Dr. E. Dăianu	„ 3—
„ 101, 102.	<i>Mitropolitul Andreiu Șaguna</i> , de Dr. I. Lupaș, 2 broșuri, amândouă	„ 6—
„ 105.	<i>Avram Iancu</i> , de Ioan Geor- gescu	„ 4—
„ 107.	<i>Ioan C. Brătianu</i> , de O. Sumea	„ 5—
„ 109.	<i>David Urs de Mărgineni</i> , de Dicter Lazăr	„ 2—
„ 129.	<i>Vasile L. Pop</i> , de Dr. E. Dăianu	„ 5—
„ 134.	<i>Moartea lui Asan</i> , de Ioan A. Lapedatu	„ 5—
„ 136.	<i>Amor și răsbunare</i> , de Ioan A. Lapedatu	„ 5—
„ 137.	<i>Luptele lui Mihai Viteazul</i> po- vestite de el însuși	„ 5—
„ 140.	<i>1 Decembrie 1918</i> , de Romul Simu	„ 5—
„ 144.	<i>Piatra credinței</i> , de Coriolan Brediceanu	„ 5—

Recomandăm cu tot dinadinsul *cumpărarea* acestor numere, cari ne arată luptele oamenilor noștri din trecut și suferințele îndurate de poporul român.

Ceice comandă cel puțin *zece exemplare* dintr'unul și acelaș număr, au un rabat de 25%, adică plătesc numai trei sferturi din prețul total.

Alte broșuri din Biblioteca populară.

Nr. 92.	<i>Un Sat din Ardeal</i> , de I. Georgescu	lei 3.—
„ 93.	<i>Din popor. Povestiri</i> de Petrea Dascălul	„ 3.—
„ 94.	<i>Povestiri</i> de I. Agârbiceanu	„ 3.—
„ 100.	<i>Ce este Asociațiunea?</i> de I. Georgescu	„ 3.—
„ 104.	<i>Păcatele noastre</i> , de I. Agârbiceanu	„ 3.—
„ 106.	<i>Învățătură și petrecere</i> , de I. Georgescu (203 pag.)	„ 10.—
„ 110.	<i>Sămânța înțelepciunii</i> , de Regina Maria	„ 2.—
„ 112.	<i>Gânduri de dat mai departe</i> , de Dr. H. P. Petrescu	„ 3.—
„ 113.	<i>Pentru sările de șezătoare</i>	„ 3.—
„ 114.	<i>Înviere. Poezii</i> de Ioan Borcia	„ 3.—
„ 115.	<i>Clipe de întremare sufletească</i>	„ 3.—
„ 116.	<i>Icoane dela țară. Povestiri</i> de Petrea Dascălul	„ 3.—
„ 117.	<i>Povești și fabule</i> , de Moșul (Nicolae P. Petrescu)	„ 3.—
„ 118.	<i>Povești din Țara Cehului</i> , de Bojena Nemțova	„ 4.—
„ 120.	<i>E primejduită cultura! O vorbă fără- nimii noastre</i>	„ 3.—
„ 121.	<i>Patria. Poezii</i> de G. Tutoveanu	„ 3.—
„ 122—123.	<i>Ileana. Feerie</i> de I. Borcia	„ 6.—
„ 124.	<i>O bucată de pâine</i> , de Dr. H. P. Petrescu	„ 6.—
„ 125.	<i>Prisonierul din Caucaz</i> , de L. Tolstoi	„ 5.—
„ 126.	<i>Lucă, minte slabă, și alte povestiri</i> de I. Pop Rețeganul	„ 4.—

- Nr. 127. *Cum să ne îngrijim vița de viie și vitele* de I. A. și P. și Ioan Zamfirescu . . . lei 2'—
- „ 128. *Hârția de o sută*, povestire de Ed. de Amicis, trad. de d-na Șt. Bindei . . . „ 5'—
- „ 131. *Dușmanii omului*, de Ioan Pop-Câmpeanu „ 4'—
- „ 132. *Snoave, chiuțuri* etc. de A. Bârseanu și biografia acestuia . . . „ 4'—
- „ 133. *Povestea vieții lui Vasile Alexandri*, de Gh. Vâlsan . . . „ 5'—
- „ 135. *O șezătoare românească* . . . „ 5'—
- „ 138. *De cetit și răspândit*, material pentru șezătorile culturale . . . „ 5'—
- „ 141. *Vine Crăciunul*, piesă de teatru pentru copii de Elena C. Sporea . . . „ 5'—
- „ 142. *Fapte de împlinit* . . . „ 5'—
- „ 143. *Grivei și alte povestiri* de Dr. H. P. Petrescu „ 5'—
- „ 145. *Casa Țăranului*, de I. Pop Reteganul „ 5'—
- „ 146. *Pricinuitorii boalelor*, de I. Pop-Câmpeanu. — *Plantele de leac*, de N. . . „ 5'—
- „ 147. *Din poveștile lui Moș Toader*, de Ad. Bolcu „ 5'—
- „ 148. *Un cias de șezătoare populară*, de T. Păcățianu, A. Bolcu, I. Pop Reteganul și Dr. H. P. Petrescu . . . „ 5'—
- „ 149. *Nișă Zdrenghea*, de Alex. Lupeanu-Melin „ 5'—
- „ 151. *Gheorghe Cârțan*, de A. P. Bănuțiu . . „ 5'—
- „ 152. *Nutremânt sufletesc* . . . „ 5'—

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra” 1928.

Anul acesta vor apare mai mult decât zece broșuri din Biblioteca populară, o parte mare din ele cu ilustrațiuni. Apariția lor nu va mai fi lunară, ci în serii de 7—8. Până la Paști vor fi tipărite următoarele :

1. *Războiul de întregire pentru liberarea neamului*, de Victor Lazăr. Prețul 6 Lei.

2. *Cultivați legumi în grădinile voastre ! Sfaturi* date de Victor Lazăr.

3. *Poezii bănățenești*, de Victor Vlad Delamarina.

4. I. *Războiul româno-ruso-turc din 1877—1878.*

— II. *Andrieu Florea Curcanul sau Cum e Românul la războiu.* Povestire de Nicolae Gane.

— III. *Câteva poezii despre războiul din 1877—1878.*

5. *Îngrijirea copilului mic până după înțărcare.* Sfaturi pentru mame.

6. *Cârlanii*, piesă de teatru, de C. Negruzzi, cu îndrumări cum să se joace, date de Nic. Băilă.

7. *Copii cu renume.* Biografii povestite tinerimii noastre de Victor Lazăr.

8. *Bucătăria gospodinei dela sate*, de Ana U. Lazăr.

La toamnă se va tipări altă serie de broșuri.

*

Comitetul Central a hotărât, ca pe viitor aceste broșuri să se vândă, să nu se mai împartă gratuit. Felul acesta de milogeală e o rușine pentru poporul nostru, căci nu se obișnuiește la nici unul din neamurile celelalte, cari trăiesc pe pământul României. De altminteri prețul broșurilor e atât de mic, încât nici cerșitorul adevărat nu poate zice, că n'ar avea 2 până în 5 Lei sau cel mult 6 Lei, cât costă o broșură.

Facem deci un apel călduros către preoți, învățători și notari dela sate, către directorii a tot felul de școale și alții, cari se interesează de cultura poporului, să îndemne la cumpărarea broșurilor din Biblioteca poporală și să comande înșiși exemplare cât mai multe, ca să aibă parte și de rabat. Comenzile însoțite de banii cât costă broșurile, să se adreseze către *Asociațiunea „Astra”*, oficiul Bibliotecii populare, Sibiu, Str. Șaguna 6.

*

Călindarul Asociațiunii va apare la timp și întocmit anume pentru poporul dela sate.

*

„Foaia Noastră“

Foaie de propagandă poporală în serviciul Asociațiunii „Astra”, scrisă pentru luminarea poporului român.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Apare odată pe săptămână în *opt pagini mari de gazetă*, având cel puțin odată pe lună și un adaus de două pagini cu multe chipuri.

Taxa de abonament e 160 Lei pe an, 80 Lei pe $\frac{1}{2}$ an.

„Foaia Noastră“ e gazeta, care are cuprinsul cel mai bogat nu numai în tot felul de știri culturale, economice, financiare și de alte feluri, apoi politice, acestea fără patimă, ei și în învățătură. Nu e mirare, că învățători pricepători au introdus-o în școalele de adulți, chiar și în clasele superioare ale școlii primare. — Nu lipsește din ea nici partea de petrecere: poezii, povestiri, glume.

Abonarea „Foil Noastre“ poate începe la zi întâiu a oricărei luni, iar taxa de abonament să se trimită pe adresa:

Administrația „Foil Noastre“, Cluj, Str. Memorandului, 22